

KAROLÍNA SKWARSKA

Wydział Językoznawstwa i Leksykografii Słowiańskiej,
Instytut Słowiański Akademii Nauk Republiki Czeskiej
(Oddělení slavistické lingvistiky a lexikografie, Slovanský ústav AV ČR)
Praga, Republika Czeska
tel.: +420 224 800 275
e-mail: skwarska@slu.cas.cz

OPIS LEKSYKOGRAFICZNY SYNTAKTYCZNYCH
I SEMANTYCZNYCH CECH CZASOWNIKÓW
W JĘZYKU CZESKIM, POLSKIM I ROSYJSKIM.
NA PRZYKŁADZIE CZASOWNIKÓW PERCEPCJI¹

SŁOWA KLUCZOWE: walencja, słownik walencyjny, czasowniki percepcji, alternacja, składnia porównawcza

KEY WORDS: valency, valency lexicon, verbs of perception, alternation, comparative syntax

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie możliwości leksykograficznego opracowania cech syntaktycznych oraz semantycznych czasowników, konkretnie w słowniku wielojęzycznym. Cechy syntaktyczne i semantyczne czasowników zostały najdokładniej opisane w słownikach walencyjnych. W słownikach opisowych czy też dwujęzycznych znajdziemy niewspółmiernie mniej informacji, np. jeśli chodzi o cechy semantyczne argumentów danego czasownika, ich realizację na powierzchni itp. (por. też Норман 2014, s. 169). W zakresie języków słowiańskich stworzono stosunkowo dużą liczbę słowników walencyjnych, jednak są to przeważnie słowniki jednojęzyczne (por. np. *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich* pod red. K. Polańskiego, *Walenty*, czeski słownik

¹ Artykuł powstał przy wsparciu Agencji Grantowej RCz w ramach grantu nr P406/12/0557 „Lexikografické zpracování syntaktických a sémantických vlastností sloves v češtině” (pol. „Opracowanie leksykograficzne charakterystyk syntaktycznych i semantycznych czasowników w j. czeskim”).

walencyjny *Slovesa pro praxi*, walencyjny słownik słowackich czasowników, słoweskich czasowników i inne). Jeśli chodzi o walencyjne słowniki dwujęzyczne, wybór jest wyraźnie ograniczony. Dla kombinacji języka czeskiego z którymś z pozostałych języków słowiańskich dotychczas nie wydano żadnego obszernego słownika tego typu² – powstały tylko prace doktorskie poświęcone temu tematowi, które umieszczają słowniki w postaci załączników, np. walencją czasowników rosyjskich, czeskich i niemieckich zajmowała się (Гончакова 2011), walencją czasowników chorwackich i czeskich (Živko 2010). W tym miejscu trzeba oczywiście przypomnieć również o projekcie polsko-czeskiego słownika walencyjnego, który został opracowany na przestrzeni lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku (Rytel-Kuc i in. 1993), projekt ten jednak nie skończył się wydaniem słownika. Niniejszy artykuł opiera się na pracy nad projektem, który ma za zadanie przynajmniej częściową prezentację wielojęzycznego opisu struktury walencyjnej czasowników w językach słowiańskich – projektem częściowego rozszerzenia *Słownika walencyjnego czeskich czasowników o rosyjskie oraz polskie ekwiwalenty*.

W Instytucie Lingwistyki Formalnej i Stosowanej Wydziału Matematyczno-Fizycznego Uniwersytetu Karola w Pradze od 2001 roku powstaje *Słownik walencyjny czeskich czasowników* (Valenční slovník českých sloves – VALency LEXicon). Słownik przeznaczony jest dla nauczycieli, tłumaczy, dziennikarzy itp., ale jest opracowany w ten sposób, by można go było wykorzystać również w tłumaczeniu automatycznym. Powstał on na zasadach teoretycznych Generatywnego opisu funkcjonalnego (FGD). Wersja książkowa została wydana w 2008 roku, wersja elektroniczna dostępna jest pod adresem: ufal.mff.cuni.cz/vallex, ostatnia udostępniona wersja to wersja 2.7. Słownik oferuje opis cech 2730 czeskich czasowników (lemm), a konkretnie 6630 jednostek leksykalnych (znaczeń).

Od 2012 roku w Instytucie Słowiańskim Akademii Nauk Republiki Czeskiej opracowywane są rosyjskie oraz polskie ekwiwalenty wybranych czeskich jednostek leksykalnych. Selekcja³ tych jednostek opiera się na ich zdolności do podlegania alternacji. Poprzez alternację rozumiemy uchwycenie tej samej zawartości sytuacyjnej⁴ z różnych perspektyw przy zastosowaniu identycznego czasownika,

² Wyjątek stanowi praca (Руденко и др. 2004), która obejmuje jednak bardzo ograniczoną liczbę czasowników.

³ Tymczasowym celem jest opracowanie rosyjskich i polskich ekwiwalentów niemal półtora tysiąca czeskich jednostek leksykalnych (znaczeń) podlegających alternacjom zleksykalizowanym.

⁴ Opieramy się tu na Kettnerovej (2014, s. 79), która w następujący sposób charakteryzuje zawartość sytuacyjną: „Jednakże zawartość sytuacyjna w naszym rozumieniu nie przedstawia realnej sytuacji, ale abstrakcyjną czynność, ewentualnie sytuację statyczną, która dana jest poprzez określoną liczbę uczestników, charakterystyki ich zawartości oraz wzajemne stosunki, w które wstępują” (tłum. Katarzyna Vaculová). – Uczestnicy ci są dalej w pracy Kettnerovej oraz w niniejszym artykule nazywani uczestnikami sytuacji.

charakterystyczne są odmienne stosunki między płaszczyzną semantyczną a syntaktyczną oraz różnice w reprezentacji powierzchniowej (por. np. Kettnerová, Lopatková, Bejček 2012). Przy opracowywaniu VALLEX-u rozróżniane są następujące typy alternacji (patrz np. artykuł Kettnerová, Lopatková, Bejček 2012; Panevová i in. 2014, s. 101–134):

A) ALTERNACJE ZGRAMATYKALIZOWANE – zachodzi zmiana w formie czasownika, formy komplementów zmieniają się według pewnych reguł⁵:

a) dialezy, mają charakter konwersji:

- dialeza bierna (forma: być + imiesłów bierny) *Scenariusz pisany był na gorąco.* (NKJP), *Новый музей будет построен недалеко от древних пирамид.* (HKPЯ),
- dialeza deagentywna (forma zwrotna): *Ai, ei, oj czytają się po grecku aj, ej, oj.* (NKJP), *Номер читается от корки до корки.* (HKPЯ),
- modalność dyspozycyjna (forma zwrotna + *dobrze, źle, łatwo, trudno...*, agens w celowniku): *Spí se mi tu dobře. Dobrze mi się slucha.* (Grzesiak 1983), *Нам живется хорошо,*
- rezultatyw 1 (dopełnieniowy): *Scenariusz został napisany bardzo wier- nie.* (NKJP), rezultatyw 2 (posesywny): *Máme knihu přečtenou. С другою стороны, у меня не написано на лбу «Она ничего не понимает в статистических исследованиях».* (HKPЯ),
- dialeza recypientna, charakterystyczna dla j. czeskiego (forma: dostat + imiesłów bierny): *Dostal jsem to od otce přikázáno,*

b) alternacje zgramatyzalizowane, niemające charakteru konwersji:

- recyprokalność: *Petr a Markéta se uviděli hned za brankou. – Petr uviděl Markétu – Markéta uviděla Petra. Мария и Анатолий целовались. Członkowie delegacji obejmowali się (nawzajem).*

W tym miejscu ewidentnym jest, że czeski system opisu alternacji zgramatyzalizowanych nie jest wystarczający dla języka rosyjskiego oraz polskiego – należy odnotować również możliwość tworzenia konstrukcji, których brak w języku czeskim: np. polskie konstrukcje z *-no/-to* (*zwracano się do mnie*) oraz łączenie konstrukcji z *się* + dopełnienie w bierniku (*czytało się książkę*). Powstaje więc pytanie, jaki jest stosunek konstrukcji „*się* + mianownik” i „*się* + biernik”, a – przede wszystkim – w jaki sposób te konstrukcje należy opisywać w słowniku walencyjnym⁶.

⁵ Por. reguły transformacji wymienione w pracy Uřešovej (2011, s. 92–193) oraz rozprawa o zastosowaniu reguł w słowniku w pracy Kettnerovej (2014, s. 261–267). W ten sposób słownik powiązany jest z gramatyką.

⁶ Propozycja opracowania konstrukcji zwrotnych przedstawiona jest w przygotowywanym artykule K. Skwarskiej, K. Vaculovej i A. Filas: *Opracowanie polskich konstrukcji zwrotnych*

B) ALTERNACJE ZLEKSYKALIZOWANE. Nie dochodzi w nich do zmiany formy czasownika, zmienia się znaczenie (dlatego też w słowniku walencyjnym opisywane są dwa znaczenia), trudno określić stałe reguły zmian komplementów.

W ramach koncepcji słownika rozróżniane są alternacje:

a) leksykalno-semantyczne konwersje, na przykład:

- lokatywne (stosunek locatum = entita, która zmienia miejsce - lokacja [miejsce]): *namazat máslo na chleba, namazat chleba máslem, očistit' пыль из ковра, očistit' ковер от пыли, obľupať kasztan z ľuski, obľupať ľód z wioseľ,*
- materiał - produkt (*učesat vlasy do drdolů, učesat drdol z vlasů,*
- eksperierenc - lokacja: *Mouchy se hemží na zahradě. - Zahrada se hemží mouchami,*
- substancja - źródło: *Slunce vyzařuje teplo. - Teplo vyzařuje ze Slunce. Stary pec promienioval ciepłem. - Ciepło promieniovalo od starego pieca.* (Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników j. polskiego),

b) dwie możliwe realizacje strukturalne uczestnika sytuacji, na przykład:

- LOC (miejsce) - DIR3 (kierunek - dokąd),
- *Klavír umístili v přízemí - klavír umístili do přízemí, Павла поселили в общежитии. - Павла поселили в общежитии.*

c) konstrukcje ze strukturalnym rozpadem uczestnika sytuacji, na przykład:

- verba dicendi: *řikal, že je Petr blázen - řikal o Petrovi, že je blázen.* W odmienny sposób realizowany jest uczestnik sytuacji INFORMACJA: w pierwszym przypadku za pomocą PATiensa⁷ wyrażonego za pośrednictwem zdania podrzędnego, w drugim przypadku - za pomocą rozpadu INFORMACJI na temat (PAT realizowany przy pomocy grupy przyimkowej) i sjużet (EFF realizowany przy pomocy zdania podrzędnego),
- verba percepcji zmysłowej: *viděl, že hoch přichází - viděl hochu, jak přichází; viděl hochu, že přichází.* W odmienny sposób realizowany jest uczestnik sytuacji BODZIEC (patrz niżej).

Alternacji rozpadu strukturalnego uczestnika sytuacji podlegają też niektóre czasowniki mentalne i czasowniki ze znaczeniem „wyobrażać” (Grepl, Karlik 1998, s. 316-317).

czes. představovat si:

V duchu si představoval, jak jeho návštěvník stoupá po schodech do haly... (ČNK)

Ada si představuje svého otce, jak ji pozoroval při houpání. (ČNK)

w słowniku VALLEX (czes. Zpracování polských zvrtných konstrukcí ve slovníku VALLEX).

⁷ Używamy formalnego zapisu tak, jak został opracowany w słowniku VALLEX: ACT = agens, PAT = patiens, EFF = efekt, obl = obligatoryjny, opt = fakultatywny, typ = typowy.

ros. помнить:

[он] помнил, как он выглядел тогда, когда приезжал в Москву туристом. (НКРЯ)

Почему-то из детства Сапожков больше всего помнил корову, как она проходила по двору... (НКРЯ)

pol. pamiętać:

Pamiętam, jak w gospodarstwie rodziców dziadkowie i rodzice żęli zboże sierpem... (NKJP)

... pamiętam taki samochód, jak przelatuje obok nas, ... (NKJP)

Oto przykłady czasowników o znaczeniu „wyobrażać”:

czes. na obrázku nakreslila, jak všichni jedou do lesa na houby. (ČNK)

Potom jsem nakreslil chlapce a dívku, jak si vykračují pod javory po ulici. (ČNK)

ros. Один художник нарисовал, как Сталин шествует по ступеням Смольного, (НКРЯ)

Я хотел нарисовать белочку, как она прыгает в лесу по деревьям.... (НКРЯ)

pol. A jaka różnica jest między dniem 29 kwietnia a 2 maja? Żadna. Mogę więc też narysować, jak pojutrze jesz śniadanie (lub nie). (NKJP)

Na pierwszej stronie gazety narysował grubego Josipa Tita, jak bezradnie majta nogami... (NKJP)

Selekcja ram walencyjnych przy wyszukiwaniu rosyjskich i polskich ekwiwalentów opierała się na wyborze czasowników czeskich, które mogą być podstawą alternacji zleksykalizowanych. Przy opisie tych czeskich jednostek leksykalnych (oraz ich polskich i rosyjskich ekwiwalentów) odnotowywano informacje o możliwościach realizacji niemal wszystkich alternacji zgramatyzalizowanych.

Istnieją oczywiście przypadki, w których dwóm czeskim jednostkom leksykalnym (tzn. dwóm ramom tego samego czasownika czeskiego) odpowiada tylko jedna jednostka (jedna rama) polska/rosyjska, czasownik bowiem nie może występować w drugiej z konstrukcji. Takie jednostki leksykalne są również opisywane w słowniku - dostarczają bowiem ważnych informacji dla dalszych badań, przede wszystkim porównawczych.

Przy opracowywaniu rosyjskiej i polskiej części słownika walencyjnego wykorzystywane są elektroniczne korpusy tekstów - konkretnie Национальный корпус русского языка (www.ruscorpora.ru) i Narodowy Korpus Języka Polskiego (www.nkjp.pl). Jako źródła dodatkowe służą Korpus Języka Polskiego

Wydawnictwa Naukowego PWN (korpus.pwn.pl) oraz wyszukiwarki internetowe. Wszystkie przykłady kontrolowane są przez native speakerów (w wypadku j. polskiego w pracy biorą udział panie Katarzyna Vaculová i Adriana Filas⁸).

Problem stanowi np. wyszukiwanie przykładów konstrukcji mało używanych (np. polski mianownik + forma zwrotna czasownika), dlatego wykorzystujemy też przykłady znalezione za pośrednictwem wyszukiwarek internetowych. Czasami jednak takich przykładów w słowniku należy używać bardzo ostrożnie, np. z powodu ich charakteru potocznego. W niektórych przypadkach, ze względu na brak danych konstrukcji w źródłach elektronicznych, anotorzy – native speakerzy – zmuszeni są przytaczać własne przykłady⁹.

W kolejnej części artykułu zostaną przytoczone przykłady z Czeskiego Korpusu Narodowego (czes. Český národní korpus – korpusu Syn), jak również z Narodowego Korpusu Języka Polskiego – pełnej wersji¹⁰, Национального корпуса русского языка oraz korpusów równoległych – InterCorp i korpusu równoległego powstającego w ramach Rosyjskiego Korpusu Narodowego. W korpusie InterCorp można korzystać z wyszukiwania w czeskich, rosyjskich i polskich tekstach; w wypadku wypadku wypadku korpusów równoległych, które są do dyspozycji w ramach Rosyjskiego Korpusu Narodowego, z interesujących nas języków niestety tylko w tekstach rosyjskich i polskich. Zaplecze techniczne Rosyjskiego Korpusu Narodowego stanowiłoby doskonałe narzędzie dla niniejszej pracy, jednak nie można go w pełni wykorzystać ze względu na fakt, że fundamentem całej pracy jest język czeski¹¹.

Teraz bardziej szczegółowo zostaną zanalizowane czasowniki percepcji zmysłowej, zdolne do podlegania alternacji rozpadu uczestnika sytuacji w języku czeskim. Według Kettnerovej (2014, s. 115) chodzi o „vztah nekonverzního charakteru, kdy je určitý situační participant usouvztažněn nikoli s jedním, ale se dvěma valenčními doplněními”¹². Alternacji tego typu podlegają również inne czasowniki (jak pokazano wyżej), a największą grupę stanowią czasowniki mówienia.

⁸ Obu paniom dziękuję za niektóre przykłady do tego artykułu. Pani Katarzynie Vaculovej składam serdeczne podziękowania za przetłumaczenie tego artykułu na język polski.

⁹ W pracy takiej za bardziej wiarygodne uważamy przykłady native speakerów niż niektóre przykłady uzyskane z wyszukiwarek czy brak przykładów w korpusie. Na minusy przytaczania własnych przykładów w czeskiej części słownika zwracają uwagę w swoim artykule Vernerová i Lopatková (2013, s. 14). Jednocześnie przedstawiają zasady półautomatycznego wyszukiwania przykładów dialektów sekundarnych w korpusie z anotacją morfologiczną.

¹⁰ Używano wyszukiwarki Poligarp.

¹¹ Kolejnym narzędziem, z którego zamierzamy korzystać w dalszych badaniach, jest Polsko-rosyjski i rosyjsko-polski korpus równoległy, powstający na Uniwersytecie Warszawskim (<http://pol-ros.polon.uw.edu.pl/index.php?id=01&lang=pl>).

¹² „Stosunek o charakterze niekonwersyjnym, kiedy to określony uczestnik sytuacji jest powiązany nie z jednym, ale z dwoma argumentami” (tłum. KV).

W wypadku czasowników percepcji zmysłowej dochodzi do rozpadu uczestnika sytuacji BODZIEC¹³.

Alternującą parę stanowią więc:

a) zdanie bez rozpadu strukturalnego realizacji uczestnika sytuacji – przykład z *Mistrza i Małgorzaty* (z korpusu InterCorp):

czes. Viděl, jak z ložnice vyšla zamračená žena, která čekala, až se muž vrátí domá...

pol. Azazello widział, jak zasepiona, oczekująca na powrót męża kobieta wyszła ze swej sypialni...

ros. Азazelло видел, как мрачная, ожидающая возвращения мужа женщина вышла из своей спальни...

ACT(1;obl) – PAT(jak;obl)

b) zdanie z rozpadem strukturalnym realizacji uczestnika sytuacji. Alternujące konstrukcje brzmiałyby:

czes. Viděl zamračenou ženu, ..., jak vyšla z ložnice.

pol. Azazello widział zasepioną ... kobietę..., jak wyszła ze swej sypialni...

ros. Азazelло видел мрачную, ... женщину, как она вышла из своей спальни...

ACT(1;obl) – PAT(4;obl) – EFF(jak;obl)

BODZIEC jest więc wyrażony w pierwszej konstrukcji przy pomocy PATiensa w formie zdania podrzędnego intensjonalnego, w drugiej konstrukcji BODZIEC rozpada się na PATiensa – wyrażony za pomocą rzeczownika albo zaimka w bierniku – i na EFFekt wyrażony w formie zdania podrzędnego, wprowadzonego przy pomocy spójnika *jak, как*¹⁴. W czeskiej literaturze przedmiotu takie zdanie bywa nazywane *věta doplňková* – determinuje ono czasownik oraz rzeczownik (*widział, jak ... oraz kobietę, jak ...*).

Przyjrzymy się ogólnie czasownikom percepcji zmysłowej. Istnieje wiele koncepcji klasyfikacji tych czasowników. Często rozróżniane są trzy grupy:

I) ze znaczeniem stanu (u Rogersa 1971 nazywane *cognitive verbs* – czasowniki poznawcze, Moiseeva 1998 w artykule o rosyjskich czasownikach percepcji zmy-

¹³ Termin według Daneša (Daneš, Hlavsa 1987, s. 208); Grzesiak (1983, s. 15) używa terminu „przyczyna percepcji”.

¹⁴ Częstotliwość konstrukcji z rozpadem uczestnika sytuacji jest w poszczególnych językach różna. Niska jest przede wszystkim w języku rosyjskim; niektórzy badacze twierdzą nawet, że w języku rosyjskim nie ma takich konstrukcji, por. Běličová, Sedláček (1990, s. 72). Nasze badania jednak nie potwierdzają ich wniosku, co pokazano dalej.

słowej charakteryzuje je jako non-intentional transitive) – *vidět, slyšet, widzieć, słyszeć, audemь*,

II) ze znaczeniem *czynności* (u Rogersa active verbs – czasowniki aktywne, Moiseeva – intentional transitive) – *dívat se, poslouchat, смотреть, слушать, patrzeć*,

III) u Rogersa: descriptive verbs – czasowniki opisowe, Moiseeva – non-transitive – *znít, brzmieć, wyglądać, smakować, pachnieć, выглядеть*. Niektórzy badacze – np. Romuald Grzesiak – nie zaliczają tych czasowników do czasowników percepcji zmysłowej. W niniejszym artykule również nie będą one przedmiotem uwagi, ponieważ nie tworzą konstrukcji alternujących, będących w tym momencie głównym tematem rozważań. W centrum zainteresowania znajdują się więc czasowniki z grupy I) i niektóre czasowniki z grupy II).

Jak wielokrotnie podkreślano w literaturze przedmiotu, leksykalnie najbardziej rozwiniętą grupą jest grupa czasowników percepcji wizualnej i słuchowej¹⁵ – por. liczbę „podstawowych” czasowników dla trzech badanych przez nas języków:

wzrok: czes. *vidět* pol. *widzieć* ros. *видеть*

słuch: czes. *slyšet* pol. *słyszeć* ros. *слышать, слышать*

węch, dotyk, smak: czes. *čítít* pol. *czuć* ros. *ощущать/чувствовать*

Z trzema zmysłami w języku czeskim i polskim łączy się jeden podstawowy czasownik¹⁶, dodatkowo jest on często używany w znaczeniu przenośnym (patrz niżej).

W języku rosyjskim dla trzech zmysłów są wprawdzie dwa czasowniki, ale ich ładunek semantyczny jest osłabiony; dla węchu może być używany też czasownik, który jest podstawowy dla słuchu, por. przykład:

*В духах слышится слабый запах ванили.*¹⁷ (własny)

Z drugiej strony znaleziono przykład, w którym czasownika *ощущать* użyto dla percepcji wzrokowej i słuchowej:

... он уже решил, что вечность отныне и будет такой, когда рядом с той областью его тела, которой он слышал звуки и *ощущал* слабое красноватое мерцание, вдруг появился просвет, и он почувствовал, как вся вселенная... (НКРЯ)

Количественное измерение громкости, непосредственно ощущаемой нашим слухом, не столь точно, как оценка на слух высоты тонов. (НКРЯ)

¹⁵ Oczywiście zależy, jak szeroko zdefiniujemy grupę czasowników percepcji zmysłowej – por. np. bardzo szerokie pojęcie czasowników percepcji u Je. V. Радучевой (Радучева 2004).

¹⁶ R. Grzesiak (1983) rozważa istnienie trzech homonimów czasownika *czuć* w zależności od tego, z którym zmysłem się łączy.

¹⁷ Za przykład ten dziękuję Natalii Zanieginie.

W korpusach narodowych szukano połączeń czasownika *czuć* z rzeczownikiem prototypowym dla poszczególnych zmysłów: *zapach, smak, dotyk* (odległość 1). W języku czeskim rzeczownik *vůně* nacechowany jest pozytywnie, dlatego został dołączony jeszcze ekwiwalent negatywny – *zápach*. Przy wyszukiwaniu tych połączeń w korpusach narodowych najczęstsze we wszystkich trzech językach są połączenia dla percepcji węchu, co potwierdza liczba przykładów, a w języku czeskim również ARF (average reduced frequency – średnia zredukowana częstotliwość). Tablica zawiera też liczbę przykładów ze znaczeniem przenośnym (ZP). W języku czeskim i polskim u połączeń z rzeczownikiem *smak* znajdujemy dużą liczbę przykładów ze znaczeniem przenośnym w stosunku do całkowitej liczby przykładów.

Tab. 1. Połączenia czasownika *czuć*

	węch	smak	dotyk
czes. citit	<i>vůně</i> 558 ARF: 266 34 ZP	<i>chuť</i> 147 ARF: 84 98 ZP	<i>dotek</i> 82 ARF: 37 18 ZP
	<i>zápach</i> 423 ARF: 237 12 ZP		
pol. czuć	<i>zapach</i> 668 46 ZP	<i>smak</i> 188 50 ZP	<i>dotyk</i> 20 5 ZP
ros. чувствовать	<i>запах</i> 95 4 ZP	<i>вкус</i> 37 4 ZP	<i>прикосновение</i> 35 1 ZP
ощущать	<i>запах</i> 43 2 ZP	<i>вкус</i> 26 4 ZP	<i>прикосновение</i> 18 0 ZP

Interesujący jest również wybór narządów zmysłów w takich przypadkach, jak *čítit pohledy okolí* – *czuć na sobie spojrzenia otoczenia* – *чувствовать взгляды*, *čítit teplo, chlad* – *czuć ciepło, chłód* – *ощущать тепло, холод* itp.

Trudność ustalenia zmysłu, który odbiera dany bodziec, przejawia się też w opisie leksykograficznym. W słownikach opisowych we wszystkich trzech językach w wypadku czasowników *čítit* – *czuć* – *ощущать, чувствовать* wszystkim zmysłom (oraz pozostałym sposobom odbioru mentalnego) poświęcone jest tylko jedno znaczenie, por. *Slovník spisovného jazyka českého* (hasło *čítit*), *Wielki Słownik Języka Polskiego* (hasło *czuć*), *Толковый словарь русского языка* pod red. Н.Ю. Шведовой (hasła *чувствовать, ощущать*). Słowniki posługują się specjalnym znaczeniem dla percepcji fizycznej oraz doznawania emocji i wrażeń.

Natomiast *Большой толковый словарь русского языка* (pod redakcją S.A. Kuzniecowa) te dwa znaczenia opisuje w zasadzie w ramach znaczenia jednego.

W wypadku słownika walencyjnego VALLEX sytuacja opisu znaczenia czasownika *čítít* jest podobna do tej w słowniku języka rosyjskiego pod red. Kuzniecowa. Ze względu na bardziej syntaktyczne podejście słownika walencyjnego i na analogiczność ramy walencyjnej rozszczepianie znaczenia byłoby wręcz kontrproduktywne.

Wracamy teraz do wykładu o konstrukcjach alternujących. Wyniki prezentowanych badań ukazują, że w języku czeskim (w przeciwieństwie do rosyjskiego i polskiego) w alternujących konstrukcjach strukturalnego rozpadu uczestnika sytuacji oprócz czasowników percepcji wizualnej i słuchowej występuje również czasownik *čítít*:

czes. *Zadržela dech, cítila, jak jí po obličejí a zádech stéká pot.* (ČNK)

czes. *Cítila bratrovo tělo, jak se jí dotýká, ...* (ČNK)

Przyglądając się dokładniej ramie walencyjnej czasowników percepcji zmysłowej¹⁸ w języku czeskim, można stwierdzić, że dochodzi do alternacji tych ram¹⁹:

A) ACT(1;obl) – PAT(4,že,jak,zda,cont²⁰;obl) ... *Stoiber vidí, jak muž pije vodu z feky...* (własny)²¹

ACT(1;obl) – PAT(4;obl) – EFF(inf,jak,že;obl) ... *Stoiber vidí muže, jak pije vodu z feky...* (ČNK)

Ramy te są charakterystyczne dla czasowników

czes.: *vidět, uvidět, slyšet, uslyšet, spatřit, zahlédnout, zaslechnout*, tzn. czasowników STATYCZNYCH, wyżej wymienionych w grupie a).

Poniżej zostały podane ekwiwalenty leksykalne, jednak ich zachowanie syntaktyczne jest czasami inne niż zachowanie czasowników czeskich. Ani w języku polskim, ani rosyjskim nie ma możliwości realizacji EFF przy pomocy

¹⁸ Przeanalizowane zostały czasowniki czeskie zawarte w słowniku VALLEX.

¹⁹ W wypadku niektórych leksemów znajdujemy kilka jednostek leksykalnych wyrażających percepcję, por. leksem *zírát* (pol. gapić się): pierwsza rama: upírat zrak ACT(1;obl) – ↑DIR(styp) – BEN(3;typ) – pol. skupiać wzrok x dwie alternujące jednostki leksykalne – druga rama: ACT(1;obl) PAT(na+4,jak,zda,že,cont;obl) x trzecia rama: ACT(1;obl) – PAT(na+4;obl) – EFF(jak;obl). Dalej pracujemy więc tylko z drugą i trzecią ramą. Zob. gr. B).

²⁰ Cont oznacza zdanie podrzędne intencjonalne.

²¹ Przytaczamy zawsze przykład jednej ramy z korpusu narodowego (ramy z EFF) i jej alternację (rama bez EFF). Specjalnie w korpusie wyszukiwane zostały mniej używane konstrukcje.

bezokolicznika (patrz niżej), a więc wszystkie czasowniki należeć będą do innej grupy, mianowicie do gr. D).

ros.: *видеть, увидеть, слышать, услышать, заметить*

pol.: *widzieć, zobaczyć, słyszeć, usłyszeć, ujrzeć*

B) ACT(1;obl) – PAT(na+4,jak,zda,cont;obl) *John se díval, jak mu Rudý pes ztěžka dýchá v náruči.* (własny)

ACT(1;obl) – PAT(na+4;obl) – EFF(jak;obl) *John se díval na Rudého psa, jak mu ztěžka dýchá v náruči.* (ČNK)

Alternacji tych ram podlegają czasowniki: *dívat se, podívat se, kouknout, koukat, hledět, zírat*, tzn. CZASOWNIKI DYNAMICZNE, wyżej wymienione w grupie B).

Ekwiwalenty leksykalne:

ros.: *смотреть, посмотреть, глянуть, поглядеть, взглянуть, глядеть*,

pol.: *patrzeć (się), patrzeć (się), spojrzeć, popatrzeć (się), spoglądać, gapić się*

Struktura walencyjna tych ekwiwalentów odpowiada realizacji czeskiej.

C) ACT(1;obl) – PAT(4,jak,zda;obl) *Sledoval, jak se bližím po chodbě.* (własny)

ACT(1;obl) – PAT(4;obl) – EFF(jak;obl) *Sledoval mě, jak se bližím po chodbě.* (ČNK)

czes.: *prohlížet si, prohlédnout si, sledovat*

Ekwiwalenty leksykalne:

ros.: *оглядеть, осмотреть, осматривать, следить (за кем)*

pol.: *ogłądać, śledzić, obserwować, uważać (na kogo)*

Materiały z Rosyjskiego Korpusu Narodowego i Narodowego Korpusu Języka Polskiego nie potwierdzają możliwości alternacji ram u czasowników *осмотреть, осматривать, следить, uważać*.

Czasownik *следить* ma inną realizację powierzchniową uzupełnień niż czasownik czeski, należy do gr. G).

D) ACT(1;obl) – PAT(4,že,jak,zda,že,cont;obl) ... *poslouchal, jak mu mistr ukládá takový úkol* (własny)

ACT(1;obl) – PAT(4;obl) – EFF(jak,že;obl)²² ... *poslouchal mistra, jak mu ukládá takový úkol* (ČNK)

²² W przyszłych badaniach trzeba będzie skupić się na stosunku spójników *jak (как)* i *že (же, что)* w aspekcie porównawczym. Por. Popović (2013, s. 120–123).

czes.: *poslouchat, poslechnout si, pozorovat, registrovat, rozeznávat, rozeznat, rozpoznávat, rozpoznat, vnímat, zaznamenávat, zaznamenat, zpozorovat, cítit*

ros.: *слушать, послушать, наблюдать, различать, различить, распознать, распознавать, отметить, отмечать*

pol.: *szuchać, posłuchać, rejestrować, zarejestrować, rozpoznać, rozpoznawać, powiadamiać, postrzegać, zaobserwować, spostrzegać, spostrzec, zauważyć²⁵.*

Przykłady z korpusów narodowych u większości ekwiwalentów z języków rosyjskiego i polskiego (oprócz *слушать, наблюдать*) nie potwierdzają możliwości istnienia obu typów konstrukcji. Czasowniki *szuchać* i *posłuchać* należą do grupy E).

Do tej grupy należą też przeanalizowane polskie i rosyjskie ekwiwalenty leksykalne z grup A) i E), u których częściowo można obserwować tego typu alternację.

E) ACT(1;obl) – PAT(2,že,jak,zda,že,cont;obl) *Někdo z obyvatel si mohl všimnout, jak vrah odchází z místa činu* (własny).

ACT(1;obl) – PAT(2;obl) – EFF(jak,že;obl) *Někdo z obyvatel si mohl všimnout vraha, jak odchází z místa činu.* (ČNK)

czes.: *povšimnout si, všimnout si, všimnout si*

ros.: *приметить, заметить, замечать*

pol.: *spozstrzec, spozstrzegać, zauważyć*

Polskie i rosyjskie ekwiwalenty wymagają dopełnienia PAT w bierniku, odpowiadają więc ramie D). Dla wymienionych czasowników rosyjskich nie znaleziono jednak przykładów z konstrukcją z rozpadem uczestnika sytuacji.

Alternację tego typu można znaleźć w języku polskim dla niektórych czasowników percepcji słuchowej: *szuchać, posłuchać*.

F) ACT(1;obl) – PAT(3,jak,zda,cont;obl) *Dáša naslouchá, jak sestra vypráví o její dávné lásce.* (własny)

ACT(1;obl) – PAT(3;obl) – EFF(jak;obl) *Dáša naslouchá sestře, jak vypráví o její dávné lásce.* (ČNK)

Ekwiwalent leksykalny: ros. *прислушиваться*.

Dla tego czasownika formalnie jest możliwa realizacja PAT za pomocą celownika oraz konstrukcji k+celownik. Nie znaleziono odpowiednich ekwiwalentów polskich, które mogą występować w obu konstrukcjach.

²⁵ Ostatnie trzy czasowniki są leksykalnymi ekwiwalentami również czasowników gr. E).

G) ACT(1;obl) – PAT(za+7,как;obl) ... *я, сама уже раздевшись, следила, как Егор в панике рвал заевшую молнию* (własny)

ACT(1;obl) – PAT(za+7²⁴;obl) – EFF(как;obl) ... *я, сама уже раздевшись, следила за Егором, как он в панике рвал заевшую молнию* (НКРЯ)

Ekwiwalenty leksykalne (czeskie i polskie) podane są w gr. C).

Wyżej zauważono, że w języku czeskim w wypadku niektórych czasowników EFF może zostać wyrażony przez bezokolicznik. Konstrukcje z bezokolicznikiem stanowią oddzielną problematykę, która nie zostanie tu poruszona, ponieważ w odmianie literackiej języka polskiego ani rosyjskiego taka realizacja argumentu nie jest możliwa²⁵. Na materiale przekładów Nowego Testamentu potwierdza ten fakt w aspekcie porównawczym również A. Barentsen (Barentsen 2008, s. 125).

W tym momencie dochodzimy do kolejnej możliwości wyrażenia BODŹ-CA – przy pomocy imiesłowów przymiotnikowych czynnych. Sposób ten jest charakterystyczny zwłaszcza dla języka rosyjskiego, używany jest często również w języku polskim²⁶, ale nie jest niezwykły również dla języka czeskiego, zwłaszcza w jego odmianie pisanej. Imiesłów przymiotnikowy czynny znajduje się w stosunku do rzeczownika w bierniku w postpozycji, czasem też w prepozycji²⁷.

Oto kilka przykładów z korpusów:

czes. ... *při procházce po mostě zaslechla výkřik, a když se otočila, viděla muže padajícího do Vltavy.* (ČNK)

czes. *Vyjel jsem za vyhozeným pukem, viděl jsem pádícího beka, podržel jsem si puk ...* (ČNK)

pol. ... *ludzi i zwierząt, siedzących obok siebie w kole i słuchających aniola, czytającego na głos z książki z obrazkami.* (NKJP)

ros. ... *видел вздрагивающую и бьющуюся о поленья головой Фросю.* (InterCorp)

²⁴ Numery oznaczające przypadki odpowiadają numeracji czeskiej; nr 7 oznacza więc narzędnik.

²⁵ Por. jednak np. hasło Składniowe konstrukcje z bezokolicznikiem w kompendium internetowym „Dialekty i gwary polskie”, gdzie przytaczany jest też przykład *szyszał go mówić* z przypisem *zamiast szyszał go mówiącego*. Również J. Panevová (2008) wspomina w aspekcie porównawczym o takiej realizacji w polskich dialektach.

²⁶ A. Barentsen (Barentsen 2008, s. 121 i nast.) pokazuje „konkurencję” bezokolicznika i konstrukcji z imiesłowem po czasownikach percepcji i dzieli języki na języki „przysłownego i imiesłowowego typu”. Język czeski preferuje w tych konstrukcjach bezokolicznik, polski i rosyjski imiesłów przymiotnikowy.

²⁷ Dla języka czeskiego por. Grepl, Karlík 1986, s. 313. W wypadku bardziej rozwiniętej konstrukcji z imiesłowem język czeski preferuje (w przeciwieństwie do j. rosyjskiego oraz polskiego) postpozycję w stosunku do rzeczownika, w większości przypadków w j. czeskim nie używa się w szyku wyrazów tzw. ram (por. Běličová, Uhlířová 1996, s. 213).

Do wyrażania tych treści służy jeszcze inna konstrukcja – konstrukcja ze wskaźnikiem zespolenia *który – który – который*. Jej funkcjonowaniem w języku serbskim szczegółowo zajmują się w swoim artykule Vojnović i Latov-Papić (Войновић – Латов-Папић 2006). Również w badanych przez nas językach parotykaty takie konstrukcje, w języku czeskim zwane zdaniami „pozornie względnymi”, np.:

czes. *Daší člověk nás kontaktoval s tím, že viděl dvojici mladíků, kteří prokopli skleněnou výplň dveří obchodu na Národní třídě.* (ČNK)

ros. *сквозь настесь открытые двери детской и кухни я вижу бабушку, которая начинает напряжённо вытирать руки о старый передник.* (НКРЯ)

pol. *Bezpośredni świadkowie wypadku opowiedzieli, iż widzieli kobietę, która wyskoczyła zza autobusu i usiłowała przebiec na ukos uliczne skrzyżowanie.* (NKJP)

Jak widać, nie chodzi tu o charakterystykę obiektu percepcji, ale o proces, który następuje po procesie przedstawionym w zdaniu głównym. Chodzi również o sprzeczność między formą a stosunkiem treści zdań złożonych (Šticha i in. 2013, s. 797). Wyraz *który, który, который* może zostać zastąpiony przez zdanie podrzędne wprowadzone przy pomocy *jak, как*, ewentualnie przez konstrukcję imiesłowową. Jeżeli w słowniku walencyjnym uwzględniamy możliwość realizacji zdania podrzędnego z wyrazem wprowadzającym *jak, как*, który rozwija rzeczownik w bierniku przy pomocy specjalnej ramy, powinna zostać również uwzględniona możliwość realizacji przy pomocy imiesłowów przymiotnikowych²⁸. Ewidentne bowiem jest, że dana realizacja rozwija zarówno dopełnienie w bierniku, jak i predykat²⁹ (Войновић, Латов-Папић 2006, Dobaczewski 2001), w ramie EFF jest obligatoryjny. Ważne jest zatem, by uwzględnić również formę imiesłowu przymiotnikowego przy jednoczesnym nieuwzględnianiu zdań ze wskaźnikiem zespolenia *który, který, который* – formalnie chodzi tu już o budowę przydawki, której słownik nie podaje.

W wypadku ram z „rozpadem uczestnika sytuacji” należy wziąć pod uwagę, że poszczególne badane języki różnią się powierzchnią realizacją podmiotu w zdaniu podrzędnym. Ze względu na obowiązek wyrażania podmiotu w rosyjskim języku literackim podmiot powinien być na powierzchni realizowany również w zdaniu podrzędnym (w przeciwieństwie do j. czeskiego i polskiego), por.:

²⁸ Za zwrócenie uwagi na możliwość realizacji danej treści przy pomocy imiesłowów dziękuję współpracownicze Katarzynię Vaculovej.

²⁹ W języku czeskim taka część zdania nazywana jest określeniem predykatywnym (czes. doplněk) (Grepl, Karlík 1986, s. 313).

ros. *А вы знаете, кто хоть раз в жизни поймал ерша или видел осенью перелётных дроздов, как они в ясные, прохладные дни носятся стаями над деревней.* (НКРЯ)

В укромной глубине этого причудливого пространства он видит девушку, как она нагибается зачем-то, (НКРЯ)

Przykłady z taką realizacją można znaleźć i w języku polskim:

Tadeusz G. z Wadowic w niedzielę oglądał w telewizji ministra Zbigniewa Ziobrę, jak ten mówił, że od poniedziałku ruszają sądy 24-godzinne. (NKJP)

Wnioski

Zostały wydzielone ramy czeskich, rosyjskich i polskich czasowników percepcji zmysłowej, które alternują w zakresie rozpadu strukturalnego uczestnika sytuacji. Za pomocą przykładów z korpusów narodowych udokumentowano różne realizacje uczestnika sytuacji BODZIEC w poszczególnych językach. Pokazano zróżnicowaną strukturalizację znaczeń czasowników percepcji wężu, dotyku i smaku (*czuć, cítit, чувствовать/ощущать*). Temat ten wymaga jednak głębszej analizy z wykorzystaniem większej liczby przykładów.

Bibliografia

- Běličová, H., Uhlířová, L. (1996). *Slovanská věta*. Praha: Euroslavica.
- Běličová, H., Sedláček, J. (1990). *Slovanské souvětí*. Praha: Nakladatelství ČSAV.
- Daneš, F., Hlavsa, Z. (1987). *Větné vzorce v češtině*. Praha: Academia.
- Dialekty i gwary polskie*. Kompendium internetowe pod red. Haliny Karaś. Pozyskano z: <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=leksykon&lid=700> (dostęp 10.6.2014).
- Dobaczewski, A. (1998). Syntactic and Semantic features of the Polish verb *widzieć*. W: *Lexikologie und Sprachveränderung in der Slavia* (37–42). M. Giger – T. Menzel – B. Wiemer (Hrsg.). Oldenburg: Bibliotheks- und Informationssystem der Carl von Ossietzky der Universität Oldenburg.
- Dobaczewski, A. (2001). Czasowniki percepcji wzrokowej z uzupełnieniem propozycyjnym (wstęp do analizy semantycznej), *Polonica* 21, 51–68.
- Grepl, J., Karlík, P. (1986). *Skladba spisovné češtiny*. Praha: SPN.
- Grepl, J., Karlík, P. (1998). *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia.

- Grzesiak, R. (1983). *Semantyka i składnia czasowników percepcji zmysłowej*. Wrocław etc.: Ossolineum, PAN.
- Kettnerová, V. (2009). Konstrukce s rozpadem tématu a dikta v češtině. *Slovo a slovesnost*, 70, 163–174.
- Kettnerová, V. (2014). *Lexikálně-sémantické konverze ve valenčním slovníku*. Karolinum: Praha.
- Kettnerová, V., Lopatková, M., Bejček, E. (2012). The Syntax-Semantics Interface of Czech Verbs in the Valency Lexicon. W: Fjeld, R.V., Torjusen, J.M., *Proceedings of the 15th Euralex International Congress* (434–443).
- Kettnerová, V., Lopatková, M., Uřešová, Z. (2012). The Rule-Based Approach to Czech Grammaticalized Alternations. W: Sojka, P. – Horák, A., Kopeček, I. – Pala, K. (eds.): *Proceedings of the 15th International Conference TSD 2012* (158–165). Heidelberg: Springer-Verlag Berlin.
- Kettnerová, V., Lopatková, M. (2013). Lexikalizované alternace v češtině. *Linguistica Copernicana*. Vol. 9, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1–30.
- Lopatková, M., Kettnerová, V., Žabokrtský, Z. (2008). *Valenční slovník českých sloves*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- Moiseeva, N. (1998). Verbs of perceptions in Russian. W: *Lexikologie und Sprachveränderung in der Slavia* (153–163). M. Giger – T. Menzel – B. Wiemer (Hrsg.). Oldenburg: Bibliotheks- und Informationssystem der Carl von Ossietzky der Universität Oldenburg.
- Panevová, J. (2008). České konstrukce tzv. slovanského akuzativu s infinitivem. *Slovo a slovesnost*, 69, 163–175.
- Panevová, J. in. (2014). *Mluvnice současné češtiny 2. Syntax češtiny na základě anotovaného korpusu*. Praha: Karolinum.
- Popović, Lj. (2013). Valenčni taksis i evidencijalnost u slovenskim jezicima. W: *Savremeni tokovi u lingvističkim istraživanjima. Kњiga 1* (109–126). Ур. Весна Половина и Јулијана Вучо. Београд: Универзитет у Београду.
- Rogers, A. (1971). Three Kinds of Physical Perception Verbs. *Papers of Chicago Linguistic Society*, 7, 206–222.
- Rytel-Kuc D. i in. (1993). Konceptja czesko-polskiego słownika walencyjnego czasowników. *Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*, 31, 175–192.
- Šticha, E. i in. (2013). *Akademičká gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia.
- Uřešová, Z. (2011). *Valence sloves v Pražském závislostním korpusu*. Praha: Ústav formální a aplikované lingvistiky MFF UK.
- Vernerová, A., Lopatková, M. (2013): Towards Automatic Detection of Applicable Diatheses. W: *ITAT 2013 Proceedings, CEUR Workshop Proceedings Vol. 1003*, s. 10–17. <http://ceur-ws.org/Vol-1003/>.
- Walencja czasownika a problemy leksykografii dwujęzycznej* (1991). Pod red. Danuty Rytel-Kuc. Wrocław etc.: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.

- Živko, M. (2010). *Morfološko sintaktička valencija glagola u hrvatskom i češkom jeziku te češko hrvatski valencijski rječnik glagola* (niepubl. praca doktorska). Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha.
- Барентсен, А. (2008). О конструкциях при глаголах восприятия в различных европейских языках (на основе переводов Нового Завета). W: *Literature and Beyond. Festschrift for Willem G. Weststeijn on the Occasion of his 65th Birthday. Volume 1* (103–134). Eds. Eric de Haard, Wim Honselaar, Jenny Stelleman). Amsterdam: Pegasus.
- Вojновић, Ј., Латов-Папић, Ј. (2006). Зависне клаузе уз глаголе перцепције с експлицитним објектом. *Прилози проучавању језика*, 37, 51–68.
- Голчакова, Б. (2011). Валентность глаголов помещения в русском, чешском и немецком языках (неpubl. praca doktorska). Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.
- Норман, Б. (2014). Режиссер в отсутствие актеров: об абсолютном употреблении глагола. *Slavia*, 83, č. 2, 166–178.
- Падучева, Е.В. (2004). *Динамические модели в семантике лексики*. Москва: Языки славянской культуры.
- Руденко, Е.Н. и др. (2004). *Семантико-синтаксическое сопоставление славянских глаголов. На материале белорусского, польского, русского и чешского языков*. Минск: БГУ.

Słowniki

Slovník spisovného jazyka českého. Pozyskano z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.

Wielki słownik języka polskiego. Pozyskano z: <http://www.wsjp.pl>.

Толковый словарь русского языка с включением сведений о происхождении слов. 2008. Отв. редактор Н.Ю. Шведова. Москва: Издательский центр «Азбуковник».

Большой толковый словарь русского языка. Гл. ред. С.А. Кузнецов. Pozyskano z: <http://www.gramota.ru>.

A lexicographic description of the syntactic and semantic properties of Czech, Polish and Russian verbs. On examples of verbs of perception

summary

Since 2012, a description of the syntactic and semantic properties of selected Polish and Russian lexical units – the equivalents of Czech lexical units that have been compiled in the Valency Lexicon of Czech Verbs (Lopatková, Kettnerová, Žabokrtský 2008)

- is being processed. The selection of lexical units is based on the verb's ability to form constructions of different types. In the article, emphasis is put on detailed research of one particular type – the structural splitting of a situational participant, in this case the participant INCENTIVE, with verbs of perception. The Czech verb *cítit* and its Polish and Russian equivalents are very interesting from the comparative semantic point of view. Seven pairs of alternating frames with different syntactic and semantic properties can be defined, with each pair containing a different number of verbs in the single languages. Examples are taken from Czech, Russian and Polish national corpora and from some parallel corpora.